УДК 342.73/74
Паршин Р.О.
студ. гр. Ю-113 НУ «Запорізька політехніка»

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН В РЕСПУБЛІЦІ ХОРВАТІЯ

Тема прав та обов'язків громадян в республіці Хорватія є важливою в умовах сучасного світу, де розвиток демократичних цінностей, дотримання прав людини та забезпечення рівних можливостей набувають особливого значення. Як частина Європейського Союзу, Хорватія зобов'язана дотримуватись високих стандартів захисту громадянських прав, зокрема в економічній, соціальній і політичній сферах. Економічні права, такі як право власності та свобода підприємництва, забезпечують основу для стабільного розвитку та залучення інвестицій, сприяючи зміцненню національної економіки.

Конституція Хорватії закладає основні права і обов'язки громадян, забезпечуючи свободу, рівність і справедливість для кожного [1]. Одним із центральних аспектів прав громадян є економічні свободи, які гарантують особисту та економічну безпеку.

Конституція забезпечує право власності, яке, передбачає не лише можливість володіти майном (ст. 48), але й відповідальність за його використання в інтересах професії. Кожен громадянин має можливість отримати роботу без дискримінації та на умовах, що забезпечують гідний рівень життя (ст. 55, суспільства. Це право поширюється як на громадян країни, так і на іноземців, які, відповідно до закону, також можуть набувати майнових прав. Водночас конституційна система Хорватії заснована на вільних ринках та підприємництві. Вільна конкуренція та рівні умови для всіх учасників ринку є основою економічного життя (ст. 49), що унеможливлює зловживання монополіями. Це право включає також гарантії для іноземних інвесторів, які можуть вільно повертати свій капітал і прибутки.

Соціальні права, визначені Конституцією, відображають турботу держави про забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Вони включають право на працю та свободу вибору 56). Ця гарантія поширюється на справедливу винагороду за працю, що дає можливість працівникам забезпечувати себе і свої сім'ї. Закон також встановлює максимальний робочий час, право на відпочинок і оплачувану відпустку (ст. 56). Соціальний захист є ще однією важливою складовою соціальних прав. Конституція передбачає систему соціального забезпечення та страхування для всіх, хто цього потребує, приділяючи особливу увагу людям з інвалідністю, ветеранам війни та тим, хто не здатен працювати через стан здоров'я (ст. 58). Крім того,

право на охорону здоров'я зобов'язує державу забезпечувати доступ до медичних послуг на рівних умовах для всіх громадян.

Держава також забезпечує рівні можливості для здобуття освіти (ст. 66). Згідно зі конституційними приписами, освіта є обов'язковою і безкоштовною на рівні, передбаченому законом, що сприяє розвитку освіченого і свідомого суспільства.

Політичні права, закріплені в Конституції Хорватії, підкреслюють важливість демократичних цінностей і свободи вираження думки. Громадяни мають право створювати політичні партії та брати участь у політичній діяльності, що є ознакою демократичного суспільства (ст. 6). Свобода слова і вираження думок, зафіксована в конституції (ст. 38), включає також право на свободу преси, заборону цензури і доступ до інформації. Це право забезпечує можливість громадян відкрито висловлювати свої погляди та брати участь у політичних і соціальних дискусіях. Крім того, громадяни мають право на страйк (ст. 63) для захисту своїх трудових і соціальних інтересів, хоча це право може бути обмежене для військовослужбовців, працівників поліції та державної служби.

Окремо Конституція Хорватії наголошує на праві кожного на справедливий судовий захист, рівність перед законом та гуманне поводження у випадках затримання або арешту. Конституція Хорватії забезпечує громадянам можливість оскаржувати рішення органів влади, а також захищає права затриманих, гарантує їм захист людської гідності та можливість оскаржити незаконний арешт (ст. 29). Рівність усіх громадян перед законом є основним принципом правосуддя, що підкріплюється конституційними приписами.

Обов'язки громадян Хорватії також чітко окреслені в Конституції і є важливою частиною конституційного ладу. Одним із головних обов'язків є дотримання законодавства. За конституцією Хорватії всі повинні дотримуватися конституційних норм та поважати правовий порядок, що забезпечує стабільність і функціонування державної системи. Конституція також забороняє арешт або затримання без письмового ордера, застосованого на законних підставах та також кожен, хто був заарештований або засуджений має право на гуманне поводження та на повагу до своєї гідності (ст. 24, 25). Також, зоною відповідальності громадян є державні витрати: принципи оподаткування, згідно з якими кожен повинен робити свій внесок у державний бюджет пропорційно до своїх економічних можливостей [ст. 51]. Це створює основу для фінансової стабільності країни та забезпечення соціальних програм.

Важливим обов'язком є служба в збройних силах країни (ст. 47). Також згідно з положеннями закону Хорватії про оборонну [2], громадяни Хорватії мають зобов'язання та право організовано брати участь у захисті країни, що

передбачає кілька форм служби, зокрема військову службу, добровільну військову підготовку, службу в резерві за контрактом, трудову повинність та матеріальні зобов'язання. У разі потреби громадяни зобов'язані виконувати військові обов'язки для захисту незалежності і територіальної цілісності країни.

Основною формою виконання військового обов'язку є проходження військової служби для осіб, переважно, чоловічої статі (ст.18, 21 Закону). Військовий обов'язок включає навчання, підготовку для всіх дієздатних громадян з 18 та до 27 років яка триває 6 місяців (ст.23 Закону). Військовий обов'язок для чоловіків який починається з 18 років і, залежно від обставин, може тривати до досягнення 55 років для чоловіків та для жінок – до 50 років, хоча для офіцерів цей вік може бути збільшено до 60, а для генералів – до 65 років [ст. 20 Закону]. Військова служба охоплює службу за призовом, військову або цивільну службу та службу в резерві Збройних Сил [ст. 21 Закону]. при цьому жінки не підлягають обов'язковій службі за призовом, лише за власним бажанням. При цьому передбачено можливість альтернативної служби для тих, хто не може виконувати військові обов'язки з релігійних чи моральних переконань [ст. 24 Закону].

Таким чином, Конституція Хорватії та закон Хорватії про військову службу (оборону) чітко визначає права та обов'язки громадян, які відображають демократичні цінності, сприяють соціальному благополуччю, економічному прогресу та захисту прав кожного. Гарантії економічної свободи, рівні можливості для здобуття освіти, право на працю та соціальний захист, політичні права і свободи підкреслюють значення прав людини та верховенства права в Хорватії. Обов'язки, водночас, слугують основою для функціонування держави, забезпечуючи захист її суверенітету та стабільність правової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція Хорватської Республіки. Бостан С. К. Конституції постсоціалістичних країн Європейського Союзу : хрестоматія. Запоріжжя :НУ «Запорізька політехніка, 2019. С. 325–368.

2. Zakon o obrani RH: od 01.08.2019. Službena izdavačka kuća. Saborska izdavačka kuća. URL: https://www.zakon.hr/z/334/Zakon-o-obrani